

Sociální diference ve starší době bronzové

Přechod doby bronzové a eneolitu nevykonal významnými sociopolitickými rozdíly. Sociální diference je mezi těmito etapami v podstatě srovnatelná. Nejvýznamnější změnou byl nárůst populace. Jedná se o postupný proces vytváření struktur, vzniklý již v předchozí fázi. Hlavním podmětem byla zvyšující se zemědělská výroba a distribuce měděných předmětů.

Hlavním pramenem poznání k složení společnosti únětické kultury jsou pohřebiště. Pro toto období mohutně převažuje kostrový ritus, výjimečně se setkáváme s žárovým pohřbem. Tělo je ukládáno do hrobové jámy ve skrčené poloze na boku. Není nezbytně dodržována diference pohlaví ve způsobu uložení. Západní oblasti jsou v tomto případě striktnější než východní. Setkáváme se s pohřebišti, kde je pohlavní dimorfismus dodržen, a to pro muže uložení na pravém boku hlavou k jihu obrácenou na východ a pro ženy na levém.

Nezvyklým jevem není ani ukládání více jedinců do společné hrobové jámy. Ukládání byli najednou nebo i postupně. Při zvýšené koncentraci hrobů v konkrétním místě nekropole lze předpokládat rodinně propojené jedince, i díky antropologickým rozborům.

Společenské vrstvy společnosti, podle badatele Otty:

- Tzv. „knížecí“ hroby – Jedná se o hroby významné svojí konstrukcí, polohou a především výbavou. Oproti ostatním hrobům na pohřebišti bývají jedinečné. Z pravidla se jedná pouze o mužské hroby. Předpokládá se, že muž byl pro společnost významný. Hrobová konstrukce se liší. Objevují se hroby s mohylovým náspem.

Na severním okraji únětické kultury se vyskytují významné knížecí hroby. Významné díky mohyle a nezvykle dobře dochované.

- Velmi bohaté hroby, především mužské. V hrobech jsou nacházeny měděné a bronzové zbraně. Dále jsou zde nacházeny zlaté předměty. Šlo o vrstvu, která měla hned po vládci největší moc. Mohlo jít o členy rady. Naznačuje to existenci vojenské demokracie, běžné například v homérovském Řecku.
- Bohaté hroby - které obsahují kovové předměty, ale i dláta, šídla, dýky i další ozdoby, avšak chybí zde veškeré zlaté předměty i nápadné zbraně.
- Chudé hroby, které jsou buď úplně bez výbavy, nebo obsahují pouze několik keramických nádob.

Tvar hrobové jámy

Různé společenské postavení nám může indikovat již úprava hrobové jámy. Nejběžnější bývají obdélníkové jámy. V prostředí s dostatkem kamenné suroviny bývá použito na úpravu jámy kamene – kamenný věnec, „skříňkové hroby“. Mimo kamenné úpravy jsou nalezeny i pohřby v dřevěných rakvích z kmene stromu - „baumsargy“. Vyskytuje se tu i zvyk ukládání, především dětí, do keramických nádob, „pythoi“. Hroby jsou jen výjimečně vzájemně porušeny, předpoklad označování na povrchu. Do Německa pronikl zvyk z Velkopolska ukládat mrtvé do „domů mrtvých“, u nás známo např. z Nové Vsi Hrušky. Jedinec byl pohřben do domu zhotoveného ze dřeva a následně zasypán mohyloou. Leze říci, že šlo o velice významné jedince. Herzogbirbaum v Rakousku je nalezen významný hrob obehnán kruhovým příkopem, průměr 50 m a hloubkou 2 m. Předpokládaná mohyla se však nedochovala. Vlivem silné eroze.

Hrobová výbava

Kromě hrobové jámy nám postavení jedince indikuje hrobová výbava zemřelého. Na základě bohatosti hrobové výbavy můžeme rozlišovat tři základní sociální vrstvy: nejvýše postavené jedince, nejpočetnější střední vrstvu a skupinu osob závislých na předchozích dvou kategoriích.

Náčelnické hroby nebo také „knížecí“ můžeme považovat za odraz patriarchálního uspořádání společnosti.

Na základě zkoumání německých únětických pohřebišť lze pozorovat výrazné majetkové rozdíly.

Hrobová výbava

- ženské artefakty: velké keramické nádoby, džbány, mísy, kostěné a jantarové knoflíky, měděná šídla, měděné spirálové ozdoby do vlasů
- mužské artefakty: měděné dýky, prsteny, bojové sekery, keramika

Struktura společnosti

Dochází k plnému rozvinutí dělby práce. Stavba nákladných knížecích mohyl svědčí o určité formě centrální organizovanosti společnosti.

Sociální rozdíly lze zaznamenat vertikálně. V rozdílných hrobových konstrukcích, a hrobové výbavě.

Vznik vrstev souvisí s přirozeným rozdělením role muže a ženy na základě fyzických schopností. Další předpoklad rozvoje bohaté členěné společnosti je podmíněn dostupností nerostných surovin a znalostí zpracování kovů.

Literatura:

- SOSNA, Daniel. Social differentiation in the late Copper Age and early Bronze Age in South Moravia (Czech Republic). Oxford: Archaeopress, 2009. viii, 230. ISBN 9781407305288.
- PLŠKOVÁ, Lenka. Společenské poměry ve starší době bronzové ve střední Evropě. 2011. Diplomová práce. Masarykova univerzita, Filozofická fakulta.